HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אין לה שיעור למעלה. דכמה דבעי ליהוי אורך: **ויש לה שיעור למטה.** דמשולשת ד' בעינן אבל בגיר מהכי לא יא] והדקתני משהו דבמשהו נמי מתכשרי יב] גרדומי: **ולריך לפרודה כי לוליפא דארמאי.** כגלורית של עובדי כוכבים דבוקות מלמטה ופרודות מלמעלה: **על הקרן.** על שפת חודה של קרן: **גדיל.** חוט עבה וחזק יג] בנגד תחילה כדי שלא יהא חוט רוח ליקרע. ל"א גדיל אלו הן חוטין יד] שבשפתי שני הלדדים וקורין אוריל"ש: **שהה נוטפה על הקרן.** שהה תולה ומכה על הקרן כלומר טז] טז)כשיגביהה למעלה מן השפה כדי שהה תולה ונוגעת התלויה בקרן: **שיריחיק מלא קשר גודל.** לריך שיגביהה מן השפה מלא קשר גולל שיעור הליפורן עם טז] בשר עד פרק ראשון: **ואיעטריך דרב פפא.** דאמר לעיל ארבעה בתוך שלשה דמשמע שלא יגביהה יותר מג' אלבעות: **וכמה דקריב.** לשפה טפי מעלי ואפילו בחודה של שפה ליתכשר: **דשפר ובלר ממלא קשר גודל.** דנקמר יז] ט)ונרחב [הנקב] וירד [הגדיל] למטה עד יח] שעמד בגיר ממלא קשר. אי נמי נשתר יט] הבגד מלמטה שקורין אנפיליי"ר עד שנפחת מן השפה עד הנקב ממלא קשר גודל: **בשעה** כ] **עשייה** כא)[**איתמר**]. כ)[הא] דרבי יעקב ואמא נמי בשעת כא] כ)עשייה [הוה] מלא קשר גולל: **איכסף.** רב אמר: **אל"ל**[כב] . לרב אמר: **חד מייניהו.** מבני ארץ ישראל ורבינא מא"י הוה: **ועייף להו.** כג] כופל לה מ) קודם שיתלה בלילית: **ומעייל להו בגלימא.** מכניס הכפל בנקב הטלית: **ואביק להו מיבק.** עובדן שחוזר ומכניס כד] כ)שתיס הראשיס בתוך הכפל ותלויין בעגיבה כה] בטלית דהכי דריש גדיל שיש כו] גדיליס תרתי משמע שהן ד' חוטין כז] ואחר כך כופלן לשמונה: **רמי ח'.** חוטין כח] דלתיב גדיליס מ) לרבות עוד כט] שיש גדיליס דהוו תמניא חוטין. לך ל] קבלה מרבינו יעקב הזקן לא] דמסכת יבמות: **דאיתו שיתסר.** לאחר שהכניסן בטלית כופלן והן שיתסר: **דדידן.** מכניס ד' חוטין ואחר כך כופלן לשמונה: **רמי חוטין.** היה מטיל לילית לטליתו: **לילי.** לב] ליגלג: **אין לריכה ברכה.** בשעת עשייה: **מאי רומיה.** מאי קושיא: **כל מלוה שבשירה בעובד כוכבים בישראל אינו לריך ברכה.** דאין יכול לומר אשר קדשנו להא עובד כוכבים נמי כשר בה. מפי המורה: **רופא.** מוהל: **ואל יומל כופי.** לפי שמל לשם הר גריזים כדמפרש התם במסכת ע"ז (דף כז.): **מידי הוא טעמא.** דמקשי רב חסדא: **אלא לרב רב מיפסל פסיל.** מילה בעובד כוכבים הלכך איכא למימר דרב חסדא לא לב] קשיא אלא לרב: **ואתה אף בריתי תשמור.** לד] נימול כמותך אי מוסקרו: **המול יומול.** קרי ביה המל יומל: **סוכה מסייע ליה.** לרב חסדא: **סוכה מכל מקום.** מפרש בפ"ק דמסכת סוכה [מ:]: מפשרניא

ואביק להו מיבק. נ"ל שלא היה מעביר דרך נקב האבק אלא שבעה חוטין לכל היותר והשמיני מניח וקושר בו דאל"כ היה יכול להעביר הלילית מן הטלית דרך האבק אחר עשיתן ולא משכחת כלאים בלילית: **תמניא** בגלימא. דריש גדילים ארבעה וכן מתכלת שבשעת נתינתן בטלית יהו שמונה ורבי ירמיה מדפתי סובר כן ואם כן הוו להו שיתסר לוית ליה אבק: **מנין לציצית בעובד כוכבים שהיא פסולה.** משמע הא אשה כשירה ולא אמר כל שאינו בלבישה אינו בעשייה הכא לא כתיב בגופה לבישה אלא בכלאים ומילתא אחריתי היא וגבי תפילין ט) דרשי כי אלי גוונא: **בישראל** אינו צריך לברך. דמשמע לונו ולא לאחרים: **ואל** ימול בותי. לאחר שהמיר דתו דסתמייהו לשם הר גריזים אע"ג דגילי אמת הן ועובד כוכבים אע"ג דבפ' המביא תניין (גיטין דף כג.) י) קא אמר גבי גטו עובד כוכבים אדעתא דנפשיה עביד שאני התם דסתם אשה לאו לגריזים קיימא אבל סתם מילה לשמה קיימא והכי משני גבי זבחים (דף ב:) ומתון כך ניחא בסמוך דמכשר לילית בעובד כוכבים מדכתיב ועשו להם דמשמע אחרים יעשו להם ובתר הכי מכשר רב טוייה שלא לשמה ומייתי תנאי מתפילין דמשמע דבלילית נמי בעי לשמה אע"ג דעובד כוכבים כשר ותימה היון דסתמא לשמו דקי אמאי איעטריך לרבות עובד כוכבים וי"ל כי היכי דלא נימעטו מבני ישראל ותימה וגבי ספריס ותפילין ומזוזות למה לי למעוטי עובד כוכבים מוקשרתם וכתבתם תיפוק לי דסתמא לאו לשמו קאי דבפרק הניזקין (גיטין דף נד:) פסל אזכרות שלא כתב לשמן דאמרינן התם ס"ת שכתבתי אזכרות שבה לא כתבתי לשמן משמע שלא סתמן כתבן דאיצטי למימר שכתבתי שלא לשמן וי"ל ט) דאיצטריך משום עבד ואשה לדוקי ומסור ומומר אע"ג דתני עובד כוכבים הכי נמי תני כותי אע"ג דסתמיה לשם הר גריזים ולא איעטריך ליה קרא אי נמי לא דק ובעי למימר שלא לשמן דפ' כל הגט (שם דף כד.) תנן כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול ואע"ג דסתמא נמי פסול אלמא לא דייק אי נמי נראה למעוטי אי כתב בלא אזכרות:

ואילו

אין לה שיעור למעלה אבל יש לה שיעור למטה דאי לא תימא הכי כיוצא בו לולב אין לו שיעור הכי נמי דאין לו שיעור כלל והתנן ט)לולב שיש בו ג' טפחים כדי לנענע בו כשר אלא אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה ה"נ אין לו שיעור למעלה אבל יש לו שיעור למטה ת"ר ציצית אין ציצית אלא ענף וכן הוא אומר ט) [1]ויקחני בציצית ראשי ואמר אביי [2]וצריך כ) לפרודה כי צוציתא דארמאי ת"ר הטיל על הקרן או ג) על הגדיל כשירה רבי אליעזר בן יעקב ד) (אומר) פוסל בשתיהן כמאן אזלא הא דאמר רב גידל אמר רב [3]ציצית צריכה כ) שתהא נוטפת על הקרן שנאמר [2]על כנפי בגדיהם כמאן כרבי אליעזר בן יעקב אמר ר' יעקב אמר רבי יוחנן [4]וצריך שירחיק מלא קשר גודל ואיצטריך דרב פפא ואיצטריך דר' יעקב דאי מדרב פפא הוה אמינא תוך ג' דלא לירחיק טפי וכמה דמקרב מעלי איצטריך דר' יעקב ואי מדרבי יעקב הוה אמינא מלא קשר גודל דלא ליקרב טפי וכמה דרחיק מעלי צריכא רבינא ורב סמא הוו יתבי קמיה דרב אשי חזייה רב סמא לקרניה דגלימיה דרבינא דסתר ובצר ממלא קשר גודל אמר ליה לא סבר לה מר להא דר' יעקב אמר ליה [5]בשעת עשייה איתמר איכסיף אמר ליה רב אשי לא תתקיף לך כ) [6]חד מינייהו כתרי מינן רב אחא בר יעקב [7]רמי ארבע ועייף להו מיעף ומעייל להו בגלימא ואביק להו מיבק קסבר בעינן תמניא בגלימא כי היכי דליהוי גדיל גדילים במקום פתיל רב ירמיה מדפתי רמי תמניא דאינהו שיתסר ולא אביק להו כ) מר בריה דרבינא עביד כדידן רב נחמן אשכחיה לרב אדא בר אהבה רמי חוטי וקא מברך לעשות ציצית א"ל מאי ציצי ו) שמענא הכי אמר רב [8]ציצית אין צריכה ברכה כי נח נפשיה דרב הונא על רב חסדא למירמא דרב אדרב ומי אמר רב ציצית אין צריך ברכה והא אמר רב יהודה אמר רב מנין מ) לציצית בעובד כוכבים שהיא פסולה שנאמר [2]דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית בני ישראל יעשו ולא העובדי כוכבים יעשו והא מאי רומיא אמר רב יוסף קסבר רב חסדא כל מצוה שכשירה בעובד כוכבים בישראל אין צריך לברך כל מצוה שפסולה בעובד כוכבים בישראל צריך לברך וכללא הוא והרי מילה דכשירה בעובד כוכבים דתניא ז) עיר שאין בה רופא ישראל ויש בה רופא ארמאי ורופא כותי ימול ארמאי ו) ואל ימול כותי דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר 'כותי ולא ארמאי ובישראל צריך לברך דאמר מר ח) המל אומר [2]ברוך אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה מידי הוא טעמא אלא לרב רב פ) מיפסיל פסיל דאיתמר מנין למילה בעובד כוכבים שפסולה דרו בר פפא משמיה דרב אמר [3]ואתה את בריתי תשמור ר' יוחנן אמר פ) [4]המול ימול המל ימול סוכה מסייע ליה תפילין הוי תיובתיה הרי סוכה דכשירה בעובד כוכבים ו)דתניא [5]סוכת עובדי כוכבים סוכת נשים סוכת בהמה סוכת כותיים סוכה מכל מקום כשירה ובלבד שתהא מסוככת כהילכתא ובישראל אין צריך לברך דתניא ז)העושה סוכה לעצמו ומומר מדאי: ד) תיבת אומר נמחק: ה) שתהא נוטפת על הקרן. שיהא תולה ומכה על הקרן ולפיכך לא יקשור הציצית למטה ממש שאם כן לא יהא [נוטפת על הקרן] אלא קושר בצד העליון ויהא נוטפת על הקרן וצריך

מפרשניא

ט) ובגמ' ז"ל כתוב להיפך שבשהקות מלמעלה ומלאה בשמיהם כוונו לדבר אחד דלגד הלאם הוא דבוק וסוף הפשר הוא פרוד. ב) אולי ל"ל משום דהכיגא מא"י הוה.

לרב: כג) להו. היה כופל לשמנה קודם שיתלה בכנף ומעייל: כד) ומכניס. שני הראשיין: כה) בטלית. אביק לשון נקב שמכניסים בנקב של כפל כדאמרינן בהקומץ רבה [דף לג ע"א] הכר ציר אבקתא: בעינא תמניא בנקב הטלית דהכי דריש: כו) שנים. גדילים משמע. גדילים דגדילים: שמנה. מרש"י של מהר"פ: כז) תיבות ואח"כ כופלן לשמנה נמחק: כח) רב. מיפסל: כט) המול ימול. סוכה: י) הזה. נכנס לישב: יא) לא. והא דקתני: יב) מתכשרי. בגרדומי: יג) רחוק. שאורגין בבגד: יד) חוטין. שַׁבְשָׁתֵי: טו) שיגביהנה: טז) עם. הבשר: יז) ונרחב. הנקב וירד למטה: יח) עד. שניפחת מן הנקב עד השפה ממלא קשר גודל תיבות שעמד בציר נמחק א): יט) נסחר. אריגת הבגד: כ) עשייה. איתמר דר': כא) עשייה הרחבתי: כב) אל"ל. רב אשי

מב. א) מתי' פ"ג מהלכות ציצית הל' ו טוש"ע ס"ח סי' יא פעיף ד: מב ב מתי' פ"ז מהל' לולב הל' ח סמג עשין מד טוש"ע ס"ח סימן תרנ פעיף ב: **מא** ג מתי' פ"ג מהלכות ציצית הלכה ל סמג עשין כו טוש"ע ס"ח סי' ח פעיף ז: **מב** ד מתי' שם הלכה ו טוש"ע ס"ח סי' יא פעיף טו: מג ה מתי' שם טוש"ע שם פעיף ט: **מד** ו מתי' שם הל' יח טוש"ע שם פעיף י: **מה** ז מתי' שם הלכה ו טוש"ע שם פעיף יב: מו ח מתי' שם פ"ג ה"ח טוש"ע ס"ח סימן יט פעיף ח: מז ט מתי' פ"ג מהלכות ציצית הל' יב סמג עשין כו טוש"ע ס"ח סי' יד פעיף ח: מח י מתי' פ"ג מהל' מילה הל' ג סמג עשין כח טוש"ע ס"ד סימן רסד פעיף ח: **מט** כ מתי' פ"ג מהל' מילה ה"ח סמג שם טוש"ע י"ד סימן רסה פעיף ח: נ ל מתי' פ"ה מהלכות סוכה הל' ט טוש"ע ס"ח סימן תרמח וסימן תלט פעיף ח: **נא** מ מתי' פי"ח מהל' ברכות הל' ח ט ופ"ו מהל' סוכה הל' יב טוש"ע ס"ח סימן תרמח וסימן תלט פעיף ח:

מוסף רש"י

לולב שיש בו ג' טפחים כדי לנענע בו כשר. מפרש בגמרא שלשה טפחים תהא הארבה כנגד אורכו של הדם וטפח יותר כדי לנענע דבעינן נענוע כדלקמן (דף לז:) מעלה ומוריד מוליך ומביא לעצור רוחות רעות ומגלגים רעים (סוכה כט:). **חד מינייהו כתרי מינן.** חד מבני ארץ ישראל, עדיף, פקחים ומחריפים (כתובות עה.). **רופא.** שיודע לימול ארמאי. שאין מילתו לשם עבודת כוכבים. שהרי אין דלכם לימול את בניכם **ואל ימול כותי.** שמל לשם דמות יונה שמצאו בהיכל הר גריזים ועובדין לה עבודה כדאמר בהכל שותפין (ו.) ומגין את בניהם לשם יונה זו **כותי ולא ארמאי.** מפני שהשוה על שפיכות דמים (עבודה זרה כו:). **סוכת עכו"ם.** שעשויה לזוד בה בימות החמה (סוכה ח:). **העושה סוכה לעצמו.** ולא לאחרים (שם מז.).

רבינו גרשום

אבל יש לה שיעור למטה. שפחות מד' אצבעות לא יעשה: וצריך לפרודה. הפתילין היוצאין מן הגדיל: כי צוציתא דארמאה. כקוצות שיער של בלורי' שדבוקה מלמעלה ופרודה מלמטה ט): הטיל על הקרן. לסוף הקרן שלא הרחיק שלשה אצבעות: או על הגדיל. על אותו חוט גם שבתחילת הבגד. ואית דאמרי על הגדיל שהטיל הציצית בכנף לרוחב הבגד. שכשאורגין הבגד לרוחבו אורגין אותו וגדל משם: שתהא נוטפת על הקרן. כלומר תהא מרוחקת מן הקרן ותהא יותר ארוך מן הקרן: מלא קשר גודל. היינו קשר השני של גודל דהיינו כאורך אצבע הגודל והיינו בתוך ג' אצבעות דקאמר רב פפא ואידי ואידי הוי חד שיעורא: דלא לירחיק טפי מן הקרן. וכמה דמקרב לגבי הקרן טפי מעלי: איצטריך. דר' יעקב דאמר צריך להרחיק מלא קשר גודל: וכמה דרחיק טפי מעלי קס"ל דרב פפא דבתוך שלש: דסתר. שהיה מסותר הכנף: ובצר ממלא הקשר גודל עד הציצית: בשעת עשייה איתמר. שצריך שירחיק כמלא [קשר] גודל. אבל אי הדר בצר ממלא קשר גודל לית לן בה: חד מינייהו. מבני א"י עדיף כתרי מינן דאוירא דא"י מחכים. משום ג) הוא רבינא: ועייף להו מיעף. דליהוו תמניא והדר מעייל להו בגלימא: ואביק להו מיבק. והיה עונבן סמוך לכנף: קסבר בעינן דליהוו תמניא חוטין בגלימא עצמה כי היכי ולא אביק להו. אלא היה כורך על גבי חמיסר: כי דידן. ארבעה וכופלן: רופא קרי אומן שמל ומרפא: סוכה מסייעא ליה. לרב חסדא:

תורה אור השלם

1. וַיִּשְׁלַח הַבְּנִית יָדִ וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִת רֹאשִׁי וַתִּשָּׂא אֹתִי רוּחַ בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמָיִם וַתָּבֵא אֹתִי יְרוּשָׁלִַם בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים אֶל פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפּוֹנָה צָפוֹנָה אֲשֶׁר שָׁם מוֹשַׁב סֵמֶל הַקִּנְאָה הַמַּקְנֵא:
יחזקאל ח ג
2. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִת עַל כַּנְפֵי בִגְדֵיהֶם לְדֹרֹתָם וְנָתְנוּ עַל צִיצִת הַכָּנָף פְּתִיל תְּכֵלֶת:
במדבר טו לח
3. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִּשְׁמֹר אַתָּה וְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ לְדֹרֹתָם: בראשית יז ט
4. הַמּוֹל יִמּוֹל יְלִיד בֵּיתֶךָ וּמִקְנַת כַּסְפֶּךָ וְהָיְתָה בְרִיתִי בִּבְשַׂרְכֶם לִבְרִית עוֹלָם:
בראשית יז יג

לעזי רש"י

אוריל"ש. מלליים (חוטים בשפות אריגים). אנפיליי"ר [אישפיליי"ר]. להתפורר (בגד לחוטיו).

שיטה מקובצת

ג) אומר. רשלה תבנית יד ויקחני בציצית ראשי אמר אות ד' נמחק: כ) לפרודה: ג) על הגדיל. פי' רש"י ב' לשונות ונראה דצריך להקפיד על החוטין שבסוף הטלית מכאן ומכאן שאין בהם ערב כמו בשאר טלית [שלא יהא חוך] ג' אצבעות שצריך להרחיק מחודו של כנף וכן מסקנא דשמעתין שלא ירחיק יותר מג' אצבעות ולא יפחות להרחיק מכלא קשר גודל [לפיכך טוב] שלא ירחיק מן הכנף יותר מדאי: ד) תיבת אומר נמחק: ה) שתהא נוטפת על הקרן. שיהא תולה ומכה על הקרן ולפיכך לא יקשור הציצית למטה ממש שאם כן לא יהא [נוטפת על הקרן] אלא קושר בצד העליון ויהא נוטפת על הקרן וצריך

מפרשניא

להרחיק כשיעור המפורש משני צידי הכנף: ו) ציצי. דקא שמענא: ז) ואל ימול כותי דברי ר' מאיר. ואע"ג דסבר ר"מ דכותים גירי אמת הן צריך לומר דלאחר מכאן נתקלקלה: הלכה דאין צריך לברך לא לעשות סוכה ולא לעשות ציצית מיהו העושה סוכה מברך שהחיינו ומנהג העולם לסודרו של הכוס: ח) רב. מיפסל: ט) המול ימול. סוכה: י) דתניא: יא) מתכשרי. בגרדומי: יב) לא. והא דקתני: יג) רחוק. שאורגין בבגד: יד) חוטין. שַׁבְשָׁתֵי: טו) שיגביהנה: טז) עם. הבשר: יז) ונרחב. הנקב וירד למטה: יח) עד. שניפחת מן הנקב עד השפה ממלא קשר גודל תיבות שעמד בציר נמחק א): יט) נסחר. אריגת הבגד: כ) עשייה. איתמר דר': כא) עשייה הרחבתי: כב) אל"ל. רב אשי

א) נראה דהא"ל כתוב כ"ש שיין אחר תיבת קשר גודל.